

POZNÁMKY K ČETBĚ VÝSTUPU NA HORU KARMEL – druhá kniha, kapitoly 12-

2V 12

o **přirozených představivých vjemech**: co to je + proč tudy nelze jít v duchovním životě dále ke sjednocení

2V12,1

úvod: učiníme jakoby krok zpět a načrtne další itinerář

12,2

bude řeč o obrazotvornosti, fantazii – i ty bude třeba odložit (oprotit se „ode všech tvarů a představivých vjemů“)

12,3

vysvětluje teoretický rozdíl mezi jednotlivými podkategoriemi, s tím, že ovšem nejsou důležité, spíše, že i ony jsou

a) přirozené fantazijní obrazy = vytváříme aktivně, schválně, záměrně

b) nadpřirozené = bez práce smyslů, pasivně přijímáme

přirozené fantazijní představy: např. když si předstevujeme Ježíše na kříži, u sloupu, Boha na trůně, Boží slávu jako velké světlo atp. – uvědomit si, že mystik říká, že nejsou špatné, ale vzhledem k tomu, kdo je Bůh opravdu se naše představy v určité chvíli ukáží jako nedostačující a budeme je muset odložit (tj. předpokládá se, že tu je fáze, kdy toto vše funguje)

12,4

...budou se muset odložit, protože žádná stvořená skutečnost nepostihne dostatečně Boží bytí, nevystihne dostatečně Boží slávu atd.

12,5

Bůh jako oheň, záře apod. – vlastně vůbec nestačí, ale v začátcích je nutné, abych se „zamilovali a smyslem živili duši“ – máme si tím projít (srov. text SJC).

Jan od Kříže přirovnává ke stoupání po schodech: musím jít schod za schodem, jeden po druhém opouštět a jít dál...

12,6

nás obvyklý omyl: když naše fantazie přestává v modlitbě fungovat, když nám Bůh odejme chuť z meditace tohoto typu, rozumíme tomu tak, že jde o chybu: panikaříme, tlačíme dál, abychom si zase vydobyli zpět útěchu („velice se v tom lopotí a nalézají malé potěšení nebo žádné“). Čím víc takhle postupujeme tím víc roste naše vyprahlost, únava a neklid.

Proč už nám obrazotvornost v modlitbě nepomáhá? Jan od Kříže říká, že potřebujeme „jiný pokrm“, „jemnější a vnitřnější“ a „méně smyslový“, tj. ne tolik pracovat s imaginací, ale „nechat duši na pokoji a ponechat ji v klidu a odpočinku“.

12,7

hrozné je vidět, jak sice chceme pokoj, ale děláme všechno proto, abychom měli opak: sami sebe rušíme a zneklidňujeme tím, že chodíme pořád dokola, namísto abychom popošli o kousek dál. „Čím více se nutí, tím méně jim to prospívá“ – čím víc takový člověk trvá na určitém způsobu meditace, tím hůře se mu daří.

12,8

Co dělat či co poradit takovému člověku:

„naučit se setrvávat s láskyplným uvědoměním a pozorností“ v Bohu
(*estarse con atención y advertencia amorosa en Dios*)

tj. zachovat klid, nevšímat si, jak pracuje moje obrazotvornost, protože tady je namísto pasivity = **přijímat** (paměť, vůle, rozumem) co v nás dělá Bůh – pokud by naše paměť, vůle, rozum měly být nějak činné, tak ne násilně, nebo usilovnou reflexí, ale „*con suavidad de amor*“ (s lehkostí, kterou dává láska)

12,9

co bude dál: jaké jsou známky, že nastal čas zanechat diskursivního přemítání a imaginativní modlitby

2V 13

znamení, podle kterých se pozná, že nastal čas zanechat meditace (*meditación y discursos*) a je třeba **přejít do stavu kontemplace** (*estado de contemplación*)¹

13,1

tj. kdy zanechat „diskursivní meditace“, v ní jsme využívali představivost apod. Upozornění, že to nemá být předčasně – pro začátečníky je totiž důležitá jako nápomoc a možnost disponovat nás a uvyknout na duchovní záležitosti + učí nás, že nemusíme mít nitro plné běžných starostí, představ, zavalené každodenností.

Zároveň nedovolit, aby nám představivost překážela na duchovní cestě.

13,2

I. známka:

naše představivost nám v modlitbě už vůbec nepomáhá (dříve ano), spíše vnímáme vyprahlost tam, kde nás dříve těšila

- dokud mi to přináší potěšení, přemítat v modlitbě, mám zůstat u meditace o Ježíšově vtělení, kříži, vzkříšení atd. Čas na kontemplaci nastává až když se nitro „upokojí a zklidní“ (*alma se pusiere en la paz y quietud*)
tj. i člověk, kterému „funguje“ předmětné rozjímání nezůstává uzavřen kontemplativní modlitbě, ale má prostě rozjímat dokud nedojde určitého pokoje, viz třetí známka

13,3

II. známka:

žádné jednotlivosti („*cosas particulares*“) nás nedokáží zaujmout – ani smysly, ani představivost nejsou zaujaty něčím konkrétním

- není totéž co usebranost (*recogimiento*), v té tu může být a nemusí velký vnitřní/vnější pohyb: naše imaginace může klidně zůstat roztěkaná a nespoutaná.

13,4

¹ srov. 1N 9-10

III. známka:

„nejjistější“: „*el alma gusta de estarse a solas con atención amorosa a Dios...*“, bez zvláštních úvah, ve vnitřním klidu spočívá naše nitro uvolněné, bez toho aby se tu zvláště namáhala naše paměť, rozum či vůle ve specifických úkonech.

- jediné, co tu je/děje se, je, „**atención y noticia general amorosa**“ – jen tato láskyplná pozornost a obecné poznání, aniž bychom se dobírali konkrétních poznatků či úvahy/poznání konkrétní věci.
- toto nám v dané chvíli cesty vyhovuje a pokud toto znamení je přítomné na naší cestě, Jan od Kříže mluví o „nejjistějším znamení“ pro kontemplaci

13,5

když nacházíme všechna tato tři znamení, můžeme naprosto bezpečně opustit přemítavou modlitbu a pustit se do kontemplace

13,6

- nestačí mít jen první známku: neschopnost rozjímat může mít svůj původ v roztržitosti a vlažnosti!
- je třeba mít i druhou známku: nechce se mi přemýšlet, nebaví mě to, nemám útěchu ani v ničem jiném (tj. nebví mě meditovat o Božím vtělení, kráse atd., ale ani mě nebaví hledat útěchu v práci pro druhé, ve vztazích atd.)
- teprve třetí mi ale dodá jistotu, že prostě zrovna nepodléhám momentální sklíčenosti či podléhám sklonu k negativnímu myšlení: existuje totiž i jakési „vypnutí“, duchovní spánek, omámení, které vypadá podobně (nic mě nebaví, nemyslí mi to, nemám chuť o ničem přemýšlet...) – proto se vyžaduje, aby tu byla i „noticia y atención amorosa“

13,7

kde však je problém:

zpočátku „je tento láskyplný poznatek skoro nepostřehnutelný“

(„*casí no se echa de ver esta noticia*“)

proč:

- a) protože zpočátku je opravdu toto poznání velmi jemné, skoro nepostižitelné
- b) protože jsme si prostě zvykli na citově/smyslově dost angažovaný způsob meditace, tkaže tuhle novost („*novedad insensible*“) nejsme schopni jen tak zachytit („*que es cosa pura de espíritu*“)
- čím víc se budu této novosti bránit a chtít něco „hmatatelnějšího“ (protože nerozumím, co se mi tu děje), tím hůř ji vnímám
- když si naopak navykneme zachovat klid, spočinout („*sosegar*“), **tento typ pozornosti zesílí, najdeme v něm zalíbení víc než v čemkoliv jiném**, protože odtud plyne pokoj, odpočinek, chuť a radost bez námahy

13,8

úvod k dalšímu: následující kapitoly dovyjasní, jak důležité jsou tyto známky na duchovní cestě

2V 14

ještě ke třem znamením: proč je jich na duchovní cestě zapotřebí

14,1

k první známce – dva důvody, proč ona vyprahlost v naší obrazotvornosti:

1. už jsme dostali, co jsme tímto způsobem mohli vytěžit, proto se nám dál nedaří těšit se přemítáním („*duch v tom naléhá málo chuti*“)

214,2

2. už jsme si uvykli medítovat a usebírat se – nezapomenout, že smyslem/cílem meditace je dospět k určitému poznání o Bohu a k lásce k Bohu. Když jsme díky cvičení v předmětné meditaci dospěli k tomuto poznání, vytvářel se návyk (*habitus*).

Existuje ale lidé („mnoho“!), které si Bůh vede „*sin medio de estos actos*“, bez prostřednictví těchto úkonů – tj. někdy se na práh kontemplanace dochází „namáhavých rozjímáním o jednotlivostech“, jindy jinudy – **každopádně se však dospívá k tomuto návyku a k podstatě obecného láskyplného poznání.**

Jan od Kříže modlitbu přirovnává k pití: tady možné bez námahy složitého čerpání = prostřednictvím složitých úvah, ale „*poniéndose delante de Dios, se pone en acto de noticia confusa, amorosa, pacífica y sosegada*“. Odtud vstřebáváme moudrost, lásku a chuť.

14,3

Je tedy zřejmé, že pokud chceme duši odtud odvést a vrátit se k jednotlivostem a přemítání, navozuje to pocit obrovské námahy a nechut'. Jan to ilustruje obrazem kojence na matčině prsu: nechť ho nechat sát, či obrazem plodu, který už je zbavený slupky, ale my trváme na tom, že ho musíme dále loupat.

14,4

budeme-li (jako „mnozí“) lpět na přemítání a meditaci o konkrétních věcech za pomoci obrazů a forem – a nespočineme-li v „onom láskyplném a podstatném klidu“ – po kterém ostatně naše nitro touží, poroste náš zmatek a dojem, že ztrácíme čas a my sami jsme se kdesi ztratili a bloudíme nazpátek a sami sebe zneklidňujeme

14,5

ke druhé známce:

- celkem evidentní, že chtít nahradit nechut' v duchovním životě něčím „světským“ je odsouzeno k nezdaru, nepřinese to moc útěchu.
- Jan od Kříže připomíná, že tady imaginace je opravdu roztěkaná a nestálá a v ničem nemá klid, spíše se vším trápí.

14,6

ke třetí známce:

ještě se vrátíme k tomu, **co je onen „obecný a nejasný a láskyplný poznatek“**

(*noticia general, confusa, amorosa*) – mystik používá střídavě tato adjektiva případně říká, že jde o

obecné a láskyplné uvědomění v Bohu – *advertencia general en Dios y amorosa*

důvod, proč tento poznatek při přechodu ke kontemplanaci potřebujeme:

nemít ho, by znamenalo nic nedělat a nemít – nemůžu prostě jen tak zanechat předmětné meditace a spočinout ... v čem? „nutně by se vůbec nezabývala Bohem“
tj. vymezuje se vůči kvietismu: nejde o duchovní lenost, ustrnutí či ochrnutí na duchovní cestě.

14,7

rozdíl mezi první a druhou fází meditace se dá takto srovnat (buď se věnuji jednomu, či druhému):

<u>PŘEDMĚTNÁ MEDITACE</u>	//	<u>KONTEMPLACE</u>
pracovat, jednat	//	kochat se, těšit se hotovou prací
námaha cesty	//	odpočívat v cíli
vařit	//	vychutnávat si jídlo
přijímat	//	zužítkovávat přijaté

14,8

je třeba znovu připomenout, že mluvíme o čemsi jemném a křehkém:

ona *noticia general* je někdy tak čistá a prostá a dokonalá a niterná, že ač se velmi snažíme, nedaří se nám ji vidět a vnímat

14,9

metafora slunečního paprsku v okně:

čím více smítek v okně, tím hmatatelnější se nám světlo zdá, čím čířejší, tím méně ho vnímáme (oko má méně podnětů k vnímání)

14,10

... právě tak **duchovní světlo v rozumu**.

cosi tak čistého a prostého, že „ho necítí ani ho nemůže vidět“ – často to pak vypadá, jako bychom ve chvíli, kdy jsme ponořeni do této kontemplance ztratili pojem o čase a prostoru a vnímáme i mnoho hodin jako pouhou chvíli či jako by se nic nestalo

14,11

proč: protože to, **co tu poznáváme/vnímáme je čisté a prosté**

a činí naše nitro právě tak prosté a čisté od dojmů a podob, které nám obvykle dodávají naše smysly a paměť

Zůstávají v nás hlavně účinky – ty tu jsou, aniž bychom je nějak zvlášť pociťovali.

Jaké účinky: „**povznesení mysli k nebeskému poznání**“, „**odcizení a odvrácení od všech věcí a forem a podob a vzpomínek na ně**“

tj. svoboda od nich, už nás nepoutají (sd)

příklad: David, který v žalmu říká *Probudil jsem se a připadal si jak opuštěné ptáče na střeše* – odcizený ode všeho, ale v **pozitivním** smyslu, není tu jen úzkost, odcizení, ale také svoboda
Současně jsme nějak u Boha („na střeše“), víme to, ale nevíme přesně jak: „**ví jen o Bohu, aniž ví jak**“.

Nescivi – nevěděla jsem, říká snoubenka z Písňe písni - pokus vystihnout tento stav: „já spím, ale mé srdce bdí“ (Pp 5,2), tj. všechny přirozené aktivity upozaděny...

14,12

- stav je tu obvykle způsobený pasivitou všech přirozených a duchovních schopností člověka – což není až tak časté, častější je, že některá naše schopnost zůstává činná (dál uvažuji, vzpomínám...). Tj. častější je, že rozum není zaměřen na jednotlivé poznatky a vůle „vědomě a silně“ nechce ani nic přirozeně a duchovně poznat v jednotlivostech (jinak by šlo o další činnost, námahu, kterou si brání).

Někdy je tento poznatek určen jen rozumu, **nejobvykleji**, nejčastěji se však poznání týká **vůle**: vnímá v sobě „**chut' lásky**“, ale neví a nerozumí, co přesně že to miluje.

Proto je řeč o *noticia amorosa general* – je tu určitá analogie s tím, když se snaží přemítat rozumem – je tu určitá nejasnost a všeobecnost a nerozlišenost: ve vůli = nerozlišenost chutě a lásky.

14,13

to vše bylo řečeno kvůli tomu, aby se ozřejmilo, že **se nám vyplatí zabývat se tímto poznáním „i když se jí zdá, že nic nedělá“** – je to vlastně mnohem více než by se zdálo a než jsme měli předtím

14,14

dalo by se říci mnohé o tom, oč tu jde a jaké účinky – ovšem zůstává trochu nejasnosti, přiznává Jan od Kříže, mj. „kvůli mému neobratnému slohu a malému vědění“. Dodává, že je místy úmyslně rozvláčný: když nepochopíme z jednoho příkladu a vysvětlení, máme šanci, že nám to dojde za pomoci dalšího.

2V 15

i když je někdo pokročilý a kontemplanuje, může mu prospět předmětná meditace a činnost rozumu, vůle a paměti

15,1

když se setkáme se znamením pro kontemplaci, neznámá to, že už nemáme nikdy podnikat v modlitbě nic jiného: jsou chvíle, kdy budeme meditovat určitou biblickou pasáž či tajemství víry a budeme „v tom nalézat něco nového“

Pokud však vstupuji do meditace a objeví se hned ono všeobecné poznání a pokoj, mám u toho zůstat, když tomu tak není, mám nad něčím rozjímat.

15,2

co se děje v kontemplaci:

přebýváme v láskyplné pokojné přítomnosti

– aniž bychom cokoli děláli rozumem, vůlí, pamětí
se ballará... en esta amorosa pacífica asistencia sin obrar nada

- není tu žádné partikulární poznávání a žádná aktivita, jen přijímání:
 - o aby k tomu naše nitro dospělo, bude si muset často trošku vypomoci rozjímání o něčem, ale když je v tomto stavu pasivního přijímání, naše schopnosti (paměť, rozum, vůle) nic nedělají a naopak cosi se „dělá“ v nás (*se obra en ella*)
 - o *sino solamente tener advertencia el alma con amar a Dios sin querer sentir ni ver nada* – naše vnímavost se zabývá milováním Boha a nechce nic víc pocítovat ani vidět
 - což je činnost asi tak namáhavá jako otevřít oči: **přijímám, co je mi dáno vidět**

15,3

toto **poznání přijímá vůle** (poznání čeho: *noticia general y confusa de Dios*): prospívá, když se do toho nesnažíme vkládat *otras luces más palpables... o formas o noticias...*, neboť „nic z toho se nepodobá onomu klidnému a čistému světlu“ = v té chvíli nemá smysl klást před sebe dílčí poznatky

15,4

1. jak mile jsme v niru očistění a vyprázdnění ode všech postižitelných/hmatatelných podob a obrazů
2. **přebýváme v tomto čistém a jednoduchém světle**, *pura y sencilla luz*
3. **a stáváme se jím** (*transformándose en ella*), ve stavu dokonalosti, „protože toto světlo duši nikdy nechybí“

mnoho času plýtváme tím, že přebýváme jaksi zahaleni do forem a závoju stvoření – když je odstraníme (protože tvoří zábrany, *impedimentos* – cosi, co je v naší kompetenci, tj. abychom si nepěstovali, nelpěli na tom) – a zůstaneme v **čirém obnažení a chudobě**

ducha, pak **bude naše nitro prosté a čisté a promění se v prostou a čistou moudrost = v Ježíše Krista!**"

15,5

naučit se prodlévat s láskyplnou vnímavostí/uvědoměním v Bohu, nechat přitom rozum odpočívat (i když se nám zdá, že tak jen zahálí)

proč: postupně („pozdolna a brzy“) se tak **v duši rozprostře božský odpočinek a pokoj a podivuhodné poznání Boha – to vše bude jaksi pohrouženo do Boží lásky.**

„Naučte se být prázdnými a uvidíte, že já jsem Bůh“ – naučit se být prázdný je už samo o sobě velký čin a úsilí (výčitky, že nic neděláme, tu nejsou namístě), následuje podstatná zkušenost Boha.